

KOMMENTÁR

Egy pandémia hozza el a paradigmaváltást?

A COVID-19 következményei váratlan mértékben és intenzitással szélesedtek világjárvánnyá, aminek következtében sem földrész, sem szektor nem maradt érintetlenül. Utóbbi vonatkozásában számos nem várt kérdés tört felszínre, illetve korai szakaszban lévő átalakulási folyamatok gyorsultak fel kényszerpályán. Mind az emberek konvencionális mindennapjai, mind pedig olyan átható tényezők, mint akár csak a globalizáció és a piacgazdaság tekintetében sorozatosan születnek prognózisok, ez pedig természetesen a nemzetközi jog egészét és az államok belső jogát, valamint védelmi rendszerét sem kerülheti el.

Mindazonáltal pont ebben a sokrétű halmazban, kiváltképpen a fegyveres összeütközések által sújtott területeket érintően mutatkoznak olyan már-már alapvetővé váló körülmények, amelyeket többek között a globális terrorizmus és a hibrid hadviselés kihívásai folyamatosan a felszínen tartanak, és amelyeknek velejárait egy pandémia közepén is kezelni kell. A Nemzetközi Vöröskereszt ezen az elven, a már korábbiakban is gyakorolt tevékenységeit az új típusú koronavírussal szembeni védekezés aspektusába helyezte és a humanitárius jog releváns elemei kapcsán tájékoztatót készített az államok számára. Ebben többek között olyan témákra tér ki, mint az orvosi személyzet, felszerelések és szállítás, ivóvíz, a fogvatartottak, a lakhelyüket elhagyni kényszerült személyek és a menekültek helyzete, a gyermekek oktatása, továbbá a szankciók és korlátozó intézkedések kérdése.

A pandémia kapcsán annak is tanúit lehetünk, hogy korábbi fenyegetést jelentő faktorok olyan célpontokra irányulnak, amely kapcsán mindeddig sokszor csak baljós jóslatoknak tekintett felvetésekkel találkozhattunk. A Cseh Köztársaság második legnagyobb városa, Brno egyik nagy kórházát március 13-án olyan kibertámadás sújtotta, amely a kórház vezetősége szerint a személyzetet arra kényszerítette, hogy sürgős műtéti beavatkozásokat halasszon el, új akut betegeket irányítson át, és csökkentse néhány egyéb tevékenységét. Mivel ez a kórház felel a városban a koronavírus-tesztek kezeléséért, a támadás által okozott zavar több nappal késleltette a tesztek feldolgozását. Azóta számos országban, például Franciaországban, Spanyolországban, Thaiföldön és az Egyesült Államokban számoltak be az egészségügyi ágazatot célzó kiber incidensről.

A járvány kapcsán jól látható az is, hogy az államok túlnyomó többsége nem tudja megkerülni valamilyen különleges jogrendi időszak bevezetését, a válságkezeléshez és legfőképpen az emberi élethez való jog minél szélesebb körben való biztosításához a rendelkezésre álló békeidei szabályozáson szükségszerűen túl kell terjeszkedni. Az államok ezzel kapcsolatos tapasztalatai meglehetősen eltérőek, hiszen míg Franciaország 2015 és 2017 között már hirdetett ki szükségállapotot, a szintén rendkívüli jogrendet bevezető Olaszország, Spanyolország, vagy éppen Magyarország több évtizede nem kényszerült ilyen helyzetbe. Szemléletes továbbá az is, hogy a föderatív államszerkezetek esetében van, ahol elmarad az egységesség: Németországban e kommentár megírásakor csupán Bajorország vezetett be szükségállapotot, az Amerikai Egyesült Államokban 52 állama közül pedig az egyébként túlnyomó

többséget jelentő 48 állam tett így. Vitán felüli, hogy nem csak a különleges jogrend intézménye vizsgázik, de az államok védelmi képességei is új megvilágításokba kerülhetnek. Egyszerre kell ugyanis az új kihívások kapcsán a fegyveres szervezeteknek a jogszabályi környezet által biztosított mozgásterét górcső alá venni és szem előtt tartani az így már több fronton helytállni köteles védelmi képességek kapacitását a már korábbiakban is fennálló feladatok vonatkozásában. Markánsan rajzolódik ki továbbá az is, hogy a reguláris hadviselés több évszázados alaprendeltetése tovább növelte lépéshátrányát a modernkori fenyegetésekkel szemben. E tekintetben nem kerülhető meg az a felvetés sem, hogy a járványt követő időszakra prognosztizált recesszió vagy válság a védelmi kiadásokra nézve is új fordulatot hozhat, ami ha nem is fegyverkezésben bekövetkező csökkenést, de részleges szemléletváltást eredményezhet és a korábban a hidegháborúra jellemző védelmi tartalékképzés ismét teret nyerhet.

Az új kihívások olyan fordulatokat is generáltak, aminek következtében a korábban már-már kritikus szintre sodródó diplomáciai kapcsolatban lévő nagyhatalmak döntöttek a közvetlenül egymás, illetve befolyási szférájukban tartozónak tekintett államok felé nyitásról, jól kommunikálható – bár gyakorlati hasznukra nézve néha kérdéses értékű gesztusokat gyakorolva.. A korábbiakban talál elképzelhetetlen lett volna, hogy az orosz légierő orvosi felszerelés-csomagokkal landoljon az Egyesült Államok területén. Annak a kérdése, hogy mindez milyen hosszútávú eredményeket hozhat az Egyesült Államok és Oroszország, de akár a NATO és Oroszország viszonyában, nem eldönthető, azt azonban érdemes megjegyezni, hogy a befolyásolási műveletek a hibrid fegyvertárba tartoznak

<https://www.icrc.org/en/document/covid-19-how-ihl-provides-crucial-safeguards-during-pandemics>

<https://www.cyberscoop.com/czech-hospital-cyberattack-coronavirus/>

<https://www.aa.com.tr/en/health/russia-sends-medical-aid-to-us-to-help-fight-covid-19/1788290>

AZ ELMÚLT HÓNAP HÍREI

Megkezdődött az ukrán légtérben lelőtt maláj utasszállítóval kapcsolatos per

Hollandiában elkezdődött a 3 orosz és 1 ukrán vádlott távollétében a 2014. július 17-én a maláj MH17-es utasszállító lelövése miatti büntetőeljárás. A Boeing 777-es lelövése 10 országból 289 áldozatot követelt. Az ügyészek állítása szerint egyértelmű bizonyítékaik vannak arról, hogy az eszközként használt BUK légvédelmi rakétakilövő Oroszországból származott, Oroszország minden résztvett tagad, és a vádlottakat sem adta ki.

<https://www.bbc.com/news/world-europe-51725417>

Venezuelai órhajó támadott meg egy turistahajót

Március 30-án nemzetközi vizeken a Tortuga szigetére karbantartás céljából tartó, portugál zászló alatt hajózó, német tulajdonú Resolute turistahajót megpróbálta eltéríteni a venezuelai Naiguata nevű órhajó. Lövéseket követően az órhajó többször nekiment a nagyobb, nehezebb és jégtörő képességgel is rendelkező hajónak, és eközben olyan súlyos szerkezeti károkat szenvedett, hogy (a megtámadott Resolute segítségét elutasítva) a helyszínen elsüllyedt.

<https://www.dw.com/en/venezuelan-navy-boat-rams-german-cruise-ship-and-sinks/a-53002237>

Észak-Macedónia a NATO 30. tagja

Március 27-étől új tagállama van az Észak-atlanti Szövetségnek. Az ország február 11-én ratifikálta a csatlakozási szerződését, és most már az EU integrációra készül.

<https://www.defensenews.com/global/europe/2020/03/27/its-official-north-macedonia-becomes-natos-30th-member/>

Az EU új ENSZ-embargót biztosító missziót indít

Az IRINI művelet célja a líbiai fegyver-embargó betartatása, légi, műholdas és tengeri eszközök segítségével. A tengeri kereskedelem ellenőrzésével vissza akarják szorítani a fegyvereken túl a Líbiából indított illegális olajkereskedelmet és törekednek a líbiai parti őrség fejlesztésére is.

<https://www.defensenews.com/naval/2020/03/31/eu-launches-new-naval-mission-to-police-libya-arms-embargo/>

A COVID-19 járvány miatt az adatvédők feje is fájhat

Világszerte így Európában is egyre népszerűbb ötlet a fertőzöttek mobilszervein keresztül geolokációs adatok felhasználásával fellépni a járvány terjedése ellen. Belátható, hogy ez még önkéntes alkalmazás esetén is rengeteg olyan kockázattal jár, ami ellen a nem olyan régi GDPR rendelet született.

<https://www.fifthdomain.com/international/2020/03/24/europe-eyes-smartphone-location-data-to-stem-virus-spread/>

Kockázatokat hordozhat a válságból való talpraállítás külföldi tőkére alapozva

A Pentagon arra figyelmeztet, hogy a krízist követően kulcsfontosságú technológiák kerülhetnek versengő hatalmak kezébe, ha a cégek tulajdonrészt adnak el nekik.

<https://www.defensenews.com/coronavirus/2020/03/25/amid-pandemic-pentagon-urges-hyper-vigilance-against-foreign-investment/>

AJÁNLÓ

Adatbázis a globális erőszakról

A Stockholmi Béke kutató Intézet olyan globális adatbázist indított, amely összegyűjti és prezentálja a világszerte erőszak következtében bekövetkezett haláleseteket. Az intézetnek az egyik célkitűzése nem kevesebb, mint hogy az adatbázist legalább 2030-ig működtetve bemutassa a globális erőszak tendenciáit.

<https://www.sipri.org/news/2020/global-registry-violent-deaths-website-launches-sipri-convenor>

<https://grevd.org/>

Szerkesztők:

Dr. Vikman László főhadnagy
Dr. Spitzer Jenő hadnagy

Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság

Elérhetőségek:

1055 Budapest, Markó u. 27. III. em. 15-17/A.
Levelezési cím: 1525 Bp. Pf. 728.
Telefon: +36 (1) 332-5930/313
Fax: +36 (1) 332-5930/238
E-mail: hadijog[kukac]hadijog.hu

2020. április 16.

A hírlevélben foglalt vélemények, állásfoglalások nem tükrözik sem a Magyar Katonai és Hadijogi Társaság, sem a Honvédelmi Minisztérium, sem a Magyar Honvédség hivatalos álláspontját, teljes mértékben a szerkesztők véleményén alapul. Az idézett honlapok és hivatkozások a nyílt Interneten elérhető, dominánsan az EU és a NATO szövetséges országok területén működnek, megfogalmazott állításaiikkal, tartalmukkal kapcsolatban a szerkesztők szakmai és világnézeti forráskritikát javasolnak. A Memorandum elsődleges célja a figyelemfelhívás, gondolatébresztés és tájékoztatás a katonai jog és hadijog tekintetében is releváns témákban.